Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van

Sakib, Hadeta, Fahira en Faruk Hasic

tegen

De chinezen en VRT

Met een brief op 18 maart 2026 dient de heer Sakib Hasic namens zichzelf, zijn vrouw Sadeta Hasic, zijn zoon Faruk Hasic en zijn dochter Fahira Hasic een klacht in tegen VRT en productiehuis De chinezen. De aanleiding is de documentairereeks Terug naar Joegoslavië, bestaande uit vier afleveringen uitgezonden op VRT Canvas tussen 5 en 26 januari 2026 en sinds 5 januari te bekijken via VRT MAX.

Harald Hauben van De chinezen antwoordt met een brief op 20 mei 2026, waarop Olivier Goris van VRT laat weten dat VRT zich aansluit bij het verweer van De chinezen. De heer Sakib Hasic stuurt een repliek in een brief op 4 juni 2026. Harald Hauben antwoordt voor De chinezen en VRT een laatste keer op 19 juni 2026.

Een rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft een hoorzitting gehouden op 24 september 2026. Klager Fahira Hasic woonde de hoorzitting bij. Via videoverbinding woonden ook klager Faruk Hasic en docent Europese studies Guido Snel de hoorzitting bij. Voor productiehuis De chinezen was Harald Hauben aanwezig en voor VRT Luc Gommers en Camille Cools.

DE FEITEN

Terug naar Joegoslavië is een documentairereeks van vier afleveringen, uitgezonden op VRT Canvas en VRT MAX en gemaakt door het productiehuis De chinezen voor VRT. De reeks brengt telkens twee mensen die een band hebben door de oorlog, 30 jaar later opnieuw samen, terwijl ze elk hun kant van het verhaal vertellen.

Aflevering één en twee gaan over het detentiekamp Celebici, waar Bosniakken honderden Servische burgers gevangenhielden en mishandelden. Een van de kampbewakers was Esad Landzo, die door het Joegoslaviëtribunaal veroordeeld werd voor oorlogsmisdaden. Hij wil nabestaanden van slachtoffers zijn excuses aanbieden, onder meer aan Batko. Dat is een Serviër wiens vader in het Celebicikamp zwaar mishandeld is door Esad en daarbij is gestorven.

Aflevering twee vertelt het verhaal van Bojana, een Servische weduwe. Haar man werd ook in het Celebicikamp opgesloten, waar hij zwaar gefolterd werd. Volgens Bojana is Esad de laatste die haar man levend gezien moet hebben. Ze ontmoeten elkaar in Finland.

Aflevering drie en vier gaan over de genocide in Srebrenica in 1995. In aflevering drie vertelt klager Sakib Hasic zijn verhaal. Hij overleefde ternauwernood een executie tijdens de genocide van Srebrenica en bouwde later met zijn vrouw Sadeta en kinderen Fahira en Faruk een nieuw leven op in Gent. Vooral Sakib en Fahira komen aan het woord. Ze vertellen over het leed dat vader Sakib heeft moeten doorstaan. Het gaat ook over de Nederlandse blauwhelmen van het Dutchbat-bataljon die instonden voor de

veiligheid van de moslimbevolking in Srebrenica, maar hen onvoldoende beschermd hebben toen de Serviërs een genocide aanrichtten. Daarbij kwamen 8.000 moslimmannen om, onder hen ook 24 familieleden van Sakib en Fahira.

Voor de documentaire keren ze terug naar Srebrenica waar ze twee Dutchbatters van toen ontmoeten: arts Gerry die tijdens de val van Srebrenica verschillende moslims redde door de bevelen van zijn oversten te negeren en militair Remko. In de confrontatie staat de vraag centraal welke verantwoordelijkheid de Dutchbatters zelf droegen. Gerry en Remko wijzen op het beperkte mandaat van de blauwhelmen en op het falen van de internationale gemeenschap en de Nederlandse overheid, maar in de aparte interviews geven ze toe dat ze wisten welk lot de gedeporteerde mannen te wachten stond.

Aflevering vier gaat over Nadjija, die haar man Mukeb verloor tijdens de genocide in Srebrenica. Zijn lichaam is nooit teruggevonden. Mukeb was achtergebleven, terwijl Nadjija met hun drie kinderen naar Italië vluchtte. Ruim dertig jaar later keert Nadjija terug naar Srebrenica om Nenad te ontmoeten, een Servische jeugdvriend van Mukeb die getuige was op zijn huwelijk met Nadjija, maar vlak voor de oorlog plots uit hun leven verdween. Nadjija wil weten waarom Nenad het contact verbroken heeft en hoe hij naar de genocide kijkt, waarbij zijn beste vriend omkwam. In Srebrenica ontmoet Nenad een Servisch-orthodoxe priester, ze praten over wat er in Srebrenica gebeurd is. De priester ontkent dat er een genocide heeft plaatsgevonden, spreekt over geweld van moslims tegen Servische slachtoffers en zegt dat de koppen van de Serviërs in Srebrenica over straat rolden.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

KLAGERS

Klagers zijn Sakib, Sadeta, Fahira en Faruk Hasic, het gezin dat in aflevering drie van Terug naar Joegoslavië te zien is. Ze menen dat ze de aard en het opzet van de reeks vooraf hadden moeten kennen en hoe hun getuigenis daarin ingepast zou worden. Ze hadden op voorhand enkel hun eigen aflevering mogen bekijken en wisten toen niet hoe de andere afleveringen opgebouwd zouden worden en welke mensen met welke achtergrond aan het woord zouden komen. Als ze hadden geweten dat de eerste twee afleveringen zouden focussen op een Bosnische oorlogsmisdadiger en de laatste aflevering een omstreden Servische priester die de genocide ontkent aan het woord zou laten, dan hadden ze zich teruggetrokken uit de documentaire.

Het kader van de reeks is volgens klagers niet juist, alleen al omdat de gruweldaden begaan door Bosniërs uitzonderingen waren, misdaden van individuen tegenover het grootschalig georganiseerde geweld aan Servische kant dat tot een volkerenmoord leidde. Het is historisch niet correct dat de documentaire geen enkele Servische dader aan het woord laat.

Klagers zeggen dat ze zo geen kans tot “informed consent” gekregen hebben, dat de makers hen niet voldoende geïnformeerd hebben om te beslissen of ze aan de documentaire wilden meewerken. In de gevoelige context van de oorlog en het blijvende trauma bij klagers hadden ze die kans wel moeten krijgen. Door slechte ervaringen van vader Sakib met journalisten tijdens zijn gevangenschap moest hij een groot wantrouwen overwinnen om mee te werken aan de documentaire. Misschien was het opzet van de hele reeks bij de eerste gesprekken nog niet duidelijk, maar ook later in het

totstandkomingsproces hebben ze daarover nooit informatie gekregen. Klagers waren dan ook gechoqueerd toen ze het geheel van de vier afleveringen begin januari op VRT MAX zagen verschijnen en pas daar het ruimere kader van de documentairereeks ontdekten.

Door de documentairereeks zo te presenteren met een focus op niet-Servische individuele oorlogsmisdadigers in de eerste twee afleveringen, zonder getuigenissen van Servische daders van de genocide en met in de laatste aflevering een Servische priester die de genocide zonder weerwerk mag ontkennen en het omgekeerde mag beweren, namelijk dat Bosniërs Servische burgers gedood hebben en dat de koppen in Srebrenica over straat rolden, geven de makers kritiekloos ruimte aan het ontkennen van de genocide. Ze geven een platform aan mensen van wie de achtergrond en claims onvoldoende gecheckt zijn en geven zo geen waarheidsgetrouwe berichtgeving weer.

Achteraf, na de kritiek en toen de documentaire al verschenen was, zijn de teksten op de pancartes aangepast en extra pancartes aan de afleveringen toegevoegd, onder meer over de erkende genocide na de uitspraken van de Servische priester in de vierde aflevering. Volgens klagers bevestigen die extra pancartes net dat in de originele afleveringen context en historische omkadering ontbrak. Tegelijk bieden de toegevoegde teksten nog altijd te weinig omkadering, want het complexe conflict in Joegoslavië is niet zo bekend in België. Je kan niet verwachten dat kijkers alle nuances begrijpen.

Volgens De chinezen zijn de pancartes aangepast na een gesprek met de Nederlandse Vereniging van Overlevenden van de Srebrenica Genocide, en in overleg met die vereniging. Klagers menen echter dat de Nederlandse Vereniging dat tegenover hen ontkend heeft en dat ze na het gesprek niets meer gehoord heeft van De chinezen.

Wat hun eigen aflevering betreft, hebben klagers pas vrij laat inhoudelijke opmerkingen kunnen geven aan de makers. Ze hebben de teneur nog kunnen bijsturen, maar niet voldoende naar hun gevoel. De ouders Sakib en Hadeta hadden de bewuste aflevering een jaar eerder te zien gekregen en hadden toen niet veel opmerkingen. Volgens kinderen Fahira en Faruk heeft dat te maken met de pijn van het verleden die het moeilijk maakt om naar hun eigen verhaal te kijken, maar ook door de taalbarrière, waarbij specifieke nuances in het Nederlands soms verloren gaan. Fahira en Faruk waren bij die eerste visie bij de ouders thuis in Gent niet aanwezig. Er werd afgesproken dat zij de aflevering te zien zouden krijgen, wanneer de ondertitels toegevoegd waren, zodat ze die ook konden nalezen. Dat gebeurde pas in december 2025, enkele weken voor de hele documentaire op VRT MAX kwam en uitgezonden werd op VRT Canvas. Fahira en Faruk hadden nog verschillende opmerkingen. Ze vonden de montage niet correct, waardoor het traumatiserend was om naar te kijken met op het einde een soort Kumbayamoment tussen hun vader en de Dutchbatters, wat een foute weergave was van de ontmoeting. Na hun klachten is er een epiloog met klagers toegevoegd die het evenwicht in de aflevering deels herstelde, maar volgens klagers niet voldoende.

Daarnaast vinden klagers dat ze onterecht in het promomateriaal van de reeks gebruikt werden, met een foto van Sakib en Fahira. Daarvoor hebben ze nooit toestemming gegeven en ze willen al zeker niet het gezicht naar de buitenwereld zijn voor de onevenwichtige reeks die het geworden is. Klagers hadden al vrij snel na het verschijnen van de reeks gevraagd om hun beeld uit het promomateriaal te verwijderen. Iets wat De

chinezen en VRT ook gedaan hebben, maar niet gecommuniceerd hebben aan klagers. Ze vernamen het pas tijdens de klachtprocedure bij de Raad voor de Journalistiek.

Het gebrek aan transparantie en kritische benadering van het opzet van de documentaire, heeft een diepe hertraumatisering veroorzaakt bij klagers. Bovendien zeggen ze dat de makers van de documentaire geen nazorg geboden hebben voor de pijn die ze daardoor lijden, noch hebben ze daarvoor erkenning of excuses gekregen. Volgens klagers verschuilen de makers zich achter het format van human interest, waarbij de focus op de verhalen van de mensen ligt. Daarnaast wijten ze het aan de perceptie van klagers. Ze kregen als antwoord van De chinezen ook dat er aan beide kanten in het conflict foute mensen zaten. Klagers maken daarop de vergelijking met de Holocaust. Alsof er vandaag een documentaire gemaakt zou worden die voor de helft van de afleveringen geweld van de geallieerden op Duitsers en in de andere helft Duitse propaganda zonder omkadering zou tonen. Dat is het beeld dat de documentaire schetst van de oorlog in Joegoslavië.

Klagers menen dat de documentaire een revisionistisch discours neerzet en in die middens goed onthaald zal worden, maar het is geen correcte weergave van de geschiedenis. Daarom zou de volledige documentaire offline gehaald moeten worden.

Tijdens de hoorzitting van de Raad voor de Journalistiek onderschrijft expert Europese Studies van de Universiteit van Amsterdam Guido Snel het standpunt van klagers. Hij meent dat er een ernstig gebrek aan balans is, als je de hele documentaire beschouwt. De Bosniakdader Landzo is omstreden en zoekt al jaren de media op. Hij heeft gruwelijke daden gepleegd, maar die zijn niet te vergelijken met de Servische oorlogsdaden waarover de documentaire geen dader aan het woord laat. Bovendien meent hij ook dat Vlaamse kijkers weinig kennis hebben van het conflict in Joegoslavië, waardoor ze niet beseffen dat het conflict anders in elkaar zit dan blijkt uit het geheel van de documentaire. Volgens Snel onderschatten de makers hoe kwetsend de reeks daardoor is voor slachtoffers en nabestaanden.

DE CHINEZEN & VRT

De makers van de documentairereeks Terug naar Joegoslavië betwisten dat ze klagers niet voldoende geïnformeerd zouden hebben over het opzet van de reeks. Ze hebben klagers vooraf duidelijk uitgelegd dat het om een humaninterestreeks ging waarbij mensen met een band met de oorlog maar elk met verschillende perspectieven elkaar zouden ontmoeten en terugblikken op de oorlog. De protagonisten doen hun persoonlijke verhaal tegen een waarheidsgetrouw historisch kader, er komen geen experten aan te pas als omkadering. De reeks is niet bedoeld als een zuiver historische documentaire over het ontstaan van de oorlog en hoe die precies verlopen is.

Eerder had De chinezen voor VRT volgens hetzelfde principe Terug naar Rwanda gemaakt, waarbij ook telkens twee mensen met een band met de oorlog met elkaar geconfronteerd werden. Het productiehuis heeft die eerdere documentaire vermeld als voorbeeld voor zijn plannen, toen het klagers in het begin sprak. Op dat moment was de concrete invulling van elke aflevering nog niet duidelijk, omdat de makers nog met veel getuigen aan het spreken waren en het nog niet zeker was wie zou meewerken. Dat is gezien de complexe, pijnlijke context een lang proces om mensen te overtuigen om te getuigen over wat ze meegemaakt hebben. De makers hadden op dat moment dus nog

niet meer informatie om aan klagers te geven. Klagers zeggen dat ze nooit geïnformeerd werden over het geheel van de reeks en de makers spreken het niet tegen.

Daarna hebben ze klagers betrokken bij het maken en afwerken van de documentaire. De makers waren geschrokken van de negatieve feedback van klagers na het bekijken van hun eigen aflevering in december 2025, omdat de ouders na hun visiemoment een jaar eerder niet veel opmerkingen hadden. Maar de makers hebben er wel rekening mee gehouden in de mate van het mogelijke en er werden zaken aangepast, zoals het toevoegen van de epiloog bij de derde aflevering en extra pancartes. De chinezen liet de aflevering pas enkele weken voor uitzending aan kinderen Fahira en Faruk zien, omdat ze moesten wachten op de ondertiteling door VRT en de kinderen die nog zouden nalezen.

De makers vinden dat de reeks inhoudelijk historisch correct is en dat er voldoende historische context in de reeks zit, door middel van archiefbeelden en extra uitleg op pancartes. Toen ze achteraf de kritiek van klagers hoorden en merkten dat ze ontevreden waren en zich er niet goed bij voelden, en dat er ook kritiek kwam van de Nederlandse Vereniging van Overlevenden van de Srebrenica Genocide, waren ze bereid om de pancartes aan te passen en extra uitleg toe te voegen. Ze zien het niet als het corrigeren van fouten, maar als toevoegingen boven op de historische omkadering die er al was. Toen klagers zeiden dat ze hun aflevering onevenwichtig vonden op het einde, hebben ze gezocht hoe ze dat konden oplossen en hebben ze beslist om de epiloog toe te voegen. De makers doen dat wel alleen bij passages waar ze dat zelf ook nodig of gepast vinden. De uiteindelijke keuze om dingen al dan niet aan te passen blijft bij de redactie liggen.

De chinezen benadrukt dat het met dit soort thema's extra zorgvuldig omgaat. De redactie is samengesteld uit ervaren documentairemakers, jonge redacteurs, historici… en samen waken ze over de aanpak en de inhoud van de documentaire. Ze hebben veel expertise in het genre, onder andere door de eerdere documentaire 'Terug naar Rwanda'. Ze hebben uiteindelijk vier jaar gewerkt aan Terug naar Joegoslavië, omdat ze in hun research eerst met heel veel mensen moesten spreken. Na lang zoeken vonden ze toch een Servische kampbewaker die oorlogsmisdaden gepleegd had en die bereid leek om mee te werken aan de documentaire, maar dat was laat in het proces en het zou niet meer lukken om de opnames te doen en de reeks op tijd af te werken. Dat dat niet gelukt is, betreuren de makers enorm, omdat ze ook wel weten dat de oorlogsmisdaden vooral aan Servische kant begaan zijn.

Tegelijk vonden ze het belangrijk om te tonen dat er aan de andere kant ook oorlogsmisdaden gepleegd zijn, waarover de Bosnische kampbewaker Landzo wilde getuigen. Het publiek moet ook ingelicht worden over ongemakkelijke dingen. Dat ze maar één iemand bereid vonden om te getuigen en nabestaanden van slachtoffers te ontmoeten, toont hoe moeilijk het liep en dat vinden ze zelf ook jammer.

De uitspraken van de Servische priester die de genocide ontkent en zegt dat de rollen omgekeerd waren, zijn volgens de makers historisch relevant om te tonen. Niet om ze als waarheid te presenteren, maar wel als voorbeeld van een discours dat in bepaalde gemeenschappen nog leeft. Ze menen ook dat de kijker die naar dit soort reportages kijkt, slim genoeg is om te weten wat waar is en wat niet. Het werd kort geduid in een pancarte in de originele montage, maar na kritiek van klagers en de Nederlandse slachtoffervereniging hebben ze nog extra uitleg toegevoegd. Oorspronkelijk stond er dat "de slachtpartij in Srebrenica en de erkenning ervan als genocide nog steeds

verdeeldheid zaait in Bosnië, en dat Bosnische Serviërs weigeren het een genocide te noemen". Dat werd in februari, na uitzending en publicatie, aangepast naar: "Veel Serviërs weigeren nog steeds om de genocide te erkennen. Ze vinden dat er onvoldoende erkenning is voor de Servische burgerslachtoffers. Sommigen houden daarbij vast aan ongefundeerde waarheden. In deze visie en strategie worden feit en fictie geregeld vermengd om de geloofwaardigheid van het Joegoslaviëtribunaal en de Bosnische staat te ondermijnen."

De makers vinden het incorrect om te zeggen dat de documentaire revisionistisch zou zijn. Ze hebben nooit de genocide willen minimaliseren of ontkennen. Ze beseffen ook dat er meer kanten aan de oorlog in Joegoslavië zijn dan ze in de documentaire getoond hebben, maar door tijd en middelen lukte niet alles in één keer. Ze hopen dat ze ooit nog een vervolg kunnen maken.

De makers benadrukken ook dat ze zich niet willen verstoppen achter excuses, zoals klagers het verwoorden. Ze hebben bovendien psychologische hulp aangeboden tijdens en na de opnames, een aanbod dat blijft gelden, ook nu nog. Het is in gesprekken aangeboden en ook op mail bevestigd. De makers willen blijven zorgen voor getuigen uit de documentaire. Dat is hoe ze altijd omgaan met reportages over gevoelige thema's.

Ze benadrukken ook dat ze meteen ingegaan zijn op de vraag om de foto van klagers weg te halen uit het promomateriaal. Dat ze dat niet laten weten hebben, doet daar niets aan af. Bovendien hebben ze ook altijd geprobeerd om in gesprek te blijven gaan met klagers en bleven ze openstaan voor overleg, maar klagers verkozen uiteindelijk om alleen nog schriftelijk te communiceren.

BESLISSING

De makers genieten redactionele vrijheid om te kiezen welke aspecten van de oorlog in Joegoslavië ze belichten en welke getuigen ze aan het woord laten in de vier afleveringen in hun documentairereeks. Maar artikel 17 van de Code van de Raad bepaalt dat de journalist zijn gesprekspartner zodanig moet informeren dat die voldoende geïnformeerd kan beslissen om aan de publicatie of uitzending mee te werken. Gezien de pijn die overlevers en nabestaanden van de oorlog nog altijd voelen en de kans die bestond op hertraumatisering, hadden de makers moeten beseffen hoe gevoelig inhoudelijke en redactionele keuzes in dit geval liggen. Daarom hadden ze de getuigen moeten informeren over de inhoud van de vier afleveringen, want ze vormen duidelijk één geheel en staan niet los van elkaar. Die informatie hadden klagers niet. De Raad stelt daarmee een inbreuk op artikel 17 vast.

De Servische priester die zonder verpinken de internationaal erkende genocide ontkent en de rollen omkeert over wat er in Srebrenica gebeurd is, kan een relevante mening zijn in een documentaire om aan te tonen dat die visie nog altijd circuleert, maar de makers hadden in dat geval een duidelijk onderscheid tussen feiten en beweringen moeten maken, zoals bepaald in artikel 4 van de Code. De uitspraken van de priester bevatten ook volgens de reportagemakers onwaarheden, bijvoorbeeld dat er in die periode in Srebrenica Servische koppen over straat gerold hebben. De Raad is van oordeel dat het onderscheid tussen feiten en beweringen niet duidelijk gemaakt wordt.

Klagers menen dat er een gebrek aan nazorg was na hun deelname aan de documentaire Terug naar Joegoslavië, maar de makers van De chinezen en VRT maken

aannemelijk dat ze professionele ondersteuning door psychologen aangeboden hebben, zowel schriftelijk als in gesprekken met klagers. De Code vereist dit soort nazorg niet uitdrukkelijk. De Raad stelt op dat punt geen beroepsethische fout vast.

Het gebruik van foto's van klagers in promotiemateriaal voor een documentaire waaraan ze initieel hun medewerking verleend hebben, is geoorloofd. Klagers maken niet aannemelijk dat er andere afspraken bestonden over het gebruik van hun beeldmateriaal. Bovendien hebben De chinezen en VRT vrijwel meteen het beeld van klagers verwijderd uit het promotiemateriaal, toen ze daarom vroegen. De Raad stelt ook op dat punt geen beroepsethische fout vast.

Om die redenen is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is gegrond wat betreft het onvoldoende informeren van de gesprekspartner zodat die kan beslissen over deelname en wat betreft het niet voldoende duidelijk maken van het onderscheid tussen feit en beweringen.

De klacht is ongegrond wat betreft nazorg en het gebruik van beelden van klagers in promotiemateriaal.

Brussel, 12 november 2026